Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 28.06.2022 11:10:34
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«БАШКИРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

Факультет ***Башкирской и тюркской филологии***
Кафедра ***Татарской и чувашской филологии***

Рабочая программа дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.02 Устное народное творчество (родное)***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (татарский, чувашский) язык и литература, Иностранный язык

Форма обучения

Очная

Для поступивших на обучение в
2019 г.

Разработчик (составитель)
кандидат филологических наук, доцент
Афанасьева Л. А.
ученая степень, должность, ФИО

Стерлитамак 2022

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций 3

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы 4

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся 4

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий 5

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах) 5

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам) 6

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю) 17

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля) 19

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля) 19

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем 20

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Знает о знаково-символической природе и генезисе языковых и литературных явлений, факторах их исторического развития для объяснения актуальных проблем и тенденций развития языка и литературы.	Обучающийся должен: Знать основные положения теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности.
	ПК-1.2. Умеет интерпретировать лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики развития языка и литературы с учетом их использования для решения исследовательских задач .	Обучающийся должен: Уметь применять на практике полученные знания в области теории и истории чувашского языка и литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности.
	ПК-1.3. Владеет навыками комплексного поиска, анализа и систематизации информации по изучаемым проблемам языка и литературы с использованием научных и текстовых источников, научной и учебной литературы, информационных баз данных.	Обучающийся должен: Владеть навыками научно-исследовательской деятельности в области филологии.
ПК-2. Способен выделять структурные элементы, входящие в систему познания предметной области (в соответствии с профилем и уровнем обучения), анализировать их в единстве содержания, формы и выполняемых функций	ПК-2.1. Знает структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, выделяет и анализирует единицы различных уровней языковой системы в единстве их содержания, формы и функций, мир художественного произведения как культурно-эстетического феномена и литературных явлений в их	Обучающийся должен: Знать наиболее значительные достижения филологической науки в избранной конкретной области.

	структурном единстве и функциях.	
	ПК-2.2. Умеет находить структурные элементы, входящие в систему познания предметной области, анализировать, синтезировать, применять системный подход в соответствии с поставленными задачами.	Обучающийся должен: Уметьоценивать различные методологические решения филологических проблем.
	ПК-2.3. Владеет навыками анализа и интерпретации литературных и языковых явлений в единстве содержания, формы и выполняемых функций	Обучающийся должен: Владеть навыками самостоятельного пополнения знаний в сфере филологии.

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:

Дисциплина «Устное народное творчество (родное)» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений. Дисциплина изучается на 1 курсе в 1 семестре.

Цели изучения дисциплины – получить представление о фольклоре как коллективном, основанном на традициях, творчестве групп или индивидуумов; сфере явлений и фактов вербальной духовной культуры во всем многообразии; значении фольклора в становлении чувашской литературы, формирования ее национального своеобразия; познакомиться с системой жанров чувашского устного народного творчества, особенностями их функционирования, содержания и формы; научиться применять полученные знания в процессе сбора, систематизации и анализа произведений устного народного творчества.

Дисциплина изучается на 1 курсе в 1 семестре

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 3 зач. ед., 108 акад. ч.

Объем дисциплины	**Всего часов**
	Очная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	108
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	16
практических (семинарских)	32
другие формы контактной работы (ФКР)	1,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	34,8
экзамен	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	24

Формы контроля	Семестры
экзамен	1

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	Наименование раздела / темы дисциплины	Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)			
		Контактная работа с преподавателем			СР
		Лек	Пр/Сем	Лаб	
4.9	Пареми.	1	2	0	0
1.1	Мĕн вăл фольклор?	2	2	0	4
2	**Раздел 2. ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХЛĂХНЕ ПУХСА ТĔПЧЕНИ**	**0**	**2**	**0**	**6**
2.1	Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени.	0	2	0	6
3	**Раздел 3.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӐНЕРĔН ЖАНРĔСЕМ**	**1**	**2**	**0**	**0**
3.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн жанрĕсем.	1	2	0	0
4	**Раздел 4.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӐНЕРĔН ПРОЗА ЖАНРĔСЕМ**	**9**	**18**	**0**	**8**
4.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн проза жанрĕсем.	1	2	0	0
4.2	Миф.	1	2	0	0
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	1	2	0	4
4.4	Тĕшмĕш халапĕсем	1	2	0	4
4.5	Чăваш халăх юмахĕсем. Янавар юмахĕ.	1	2	0	0
4.6	Паттăр юмахĕ.	1	2	0	0
4.7	Нараста юмахĕ.	1	2	0	0
4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	1	2	0	0
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	**1**	**2**	**0**	**0**
5.1	Ача-пăча сăмахлăхĕ	1	2	0	0
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	**2**	**4**	**0**	**6**
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	1	2	0	0
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	1	2	0	6
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ ЛИРИКИ**	**1**	**2**	**0**	**0**

7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çăрăм поэзийĕ	1	2	0	0
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	**2**	**2**	**0**	**4**
	Итого	**16**	**32**	**0**	**24**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
4.9	Пареми.	1. Вак жанрсен ушкăнĕсем. 2. Ăса вĕрентсе каланисем. 3. Тĕшмĕш. 4. Нисеп. 5. Сăмах вăййисем. 6. Тупмалли юмахсем. 7. Ăс-хакăл паремисем. Ваттисен сăмахĕсемпе каларăшсем. 8. Ваттисен сăмахĕсен тĕсĕсем. Афоризмсем.Канашсем.Пелеризмсем. 9. Пушмăлча (Присловье). 10. Сăнавсем. Реаллă сăнавсем. Тĕшмĕшле сăнавсем. Ăрăмлă санавсем. 11. Ĕненў.
1.1	Мĕн вăл фольклор?	1. «Фольклор» термин дефиницийĕсем. Фольклор - халăх ўнерĕ. Вăл ытти ўнерсемпе çыхăнуллă пулни, унăн уйрăмлах паллисем. Сăмахлăхпа истори, халăх философийĕ, мораль, этика, педагогика тата гуманитари ăслăхĕсем çыхăнса тăни. 2. Фольклор тата литература. Фольклористика тата литература пĕлĕвĕ. Вĕсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. 3. Фольклор хайлавĕсен вариантлăхĕ (вариантность). 4. Фольклор аталанăвĕнчи уйрăм çынпа халăх. 5. Фольклор произведенийĕсем улшăнса пыни. 6. Фольклорăн халăх пурнăçĕнчи вырăнĕ. 7. Фольклористика - фольклора тĕпчекен наука. 8. Халăх сăмахлах пуянлахне тĕпчекен ăслайăн мелĕсемпе меслечĕсем: генетика мелĕ; историлле типологи мелĕ; танлаштару мелĕ; танлаштаруллă историллĕ структура мелĕ; структурăлла типологи мелĕ; функцилле социологи мелĕ; контакт мелĕ; комплекслă мел. 9. Фольклор инфраструктури. 10. Фольклора пухса тĕпчекен учрежденисем. 11. Фольклора аталантаракан учрежденисем. 12. Фольклора пропагандăлакан учрежденисем.
2	**Раздел 2. ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХЛĂХНЕ ПУХСА ТĔПЧЕНИ**	
2.1	Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпчени.	1. Чăваш халăх сăмахлăхне пухса тĕпченин историографийĕ. 2. Чăваш фольклористикин ум историйĕ. 3. Сĕм авалхи тапхăр. Китай ăсчахĕсен ĕçĕсенче авалхи тĕрĕк ăрăвĕсен сăмахлăх ўнерĕ палăрса юлни.

		4. Авалхи пӑлхар тапхӑрӗ. Византи, Сири, Эрмен ӑсчахӗсен ӗҫӗсем. 5. Вӑтам пӑлхар тапхӑрӗ. Араб тата перс ӑсчахӗсен ӗҫӗсенчи Атӑлҫи пӑлхарсен сӑмахлахӗ палӑрса юлни. Ахмед ибн-Фадланба ал-Гарнати пӑлхарсен сӑмахлӑхӗпе йӑли-йӗркисем ҫинчен ҫырса хӑварни. 6. Ылтӑн Урта саманинчи чӑваш халӑх сӑмахлӑхне тӗпчемелли ҫӑлкуҫсем. 7. Хусан ханлӑхӗ тапхӑрӗнчи чӑваш халӑх сӑмахлӑхне тӗпчемелли ҫӑлкуҫсем. 8. Вырӑс патшалӑхӗн тапхӑрӗнчи чӑваш халӑх сӑмахлӑхне тӗпчемелли ҫӑлкуҫсем. 9. XVIII–XIX ӗмӗрӗн пӗрремӗш ҫурринче чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тӗпчени. Чӑваш фольклористикин никӗсӗ йӗркеленни (Ф. И. Тауберт (Страленберг), Г. Ф. Миллер, П. С. Паллас, И. Г. Георги т.ыт.), К. Милькович. 10. XIX ӗмӗрӗн иккӗмӗш ҫуррине чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тӗпчени (А. А. Фукс, В.А. Сбоев, В.П. Вишневский, В. К. Магницкий, Н. И. Золотницкий, Н. И. Ашмарин т.ыт.те) 11. XX ӗмӗр пуҫламӑшӗнче (пӑлхавӑрчченхи тапхар) чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тӗпчени, пичетлени. Чӗмпӗрти чӑваш шкулӗнче халӑх сӑмахлхне пухни, вӗрентни. 12. 1920-1930 ҫулсенче чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тӗпчени. 13. 1940-1950 ҫулсенче чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса сӑнани. 14. 1960-1970 ҫулсенче чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тишкерни. 15. 1980-2000 ҫулсенче чӑваш халӑх сӑмахлӑхне пухса тишкерни 16. Хальхи саманара чӑваш халӑх сӑмахлӑхӗ аталанни, халӑх сӑмахлӑхне пухни, тӗпчени, пропагандӑлани. Чӑваш халах сӑмахлӑхӗн хальхи пурнӑҫри тата культурӑри вырӑнӗ.
3	**Раздел 3.ЧӐВАШ ХАЛӐХ СӐМАХ ӲНЕРӖН ЖАНРӖСЕМ**	
3.1	Чӑваш халӑх сӑмах унерӗн жанрӗсем.	1. Сӑмах хайлавӗсен тӗсӗсем, жанрӗсем, жанр пайӑрӑмӗсем. Жанр паллисем. Текстра палӑрса юлнӑ пурнӑҫ ӳкерчӗкӗ. Пурнӑҫри ӳкерчӗке сӑнарланин уйрӑмлӑхӗсем. Текстри пӳплев тытӑмӗ. Текстӑн фонетика, лексика тата синтаксис хӑйне евӗрлӗхӗ. Сасӑ эрешлӗхӗ, кӗвӗлӗхӗ. Састашлӑх (рифма). 2. Чӑваш фольклорӗн жанрӗсем, вӗсене ушкӑнлас ыйту. 3. Идейӑпа илемлӗх принципӗсен пӗрлӗхӗ. 4. Жанрсен хушшинчи ҫыхӑнусем: жанрсен хурӑнташлӑхӗ, иерархийӗ. 5. Пӗр жанр тепӗр жанра кӗни. Пӗр жанр тепӗр жанра куҫни. Жанрсем аталанса пыни, улшӑнни. 6. Тӗрлӗ жанрсенче пӗрешкел пулӑмсем аталанни.
4	**Раздел 4.ЧӐВАШ ХАЛӐХ СӐМАХ ӲНЕРӖН ПРОЗА ЖАНРӖСЕМ**	
4.1	Чӑваш халӑх сӑмах унерӗн	1. Проза жанрӗсем ҫинчен пӗтӗмӗшле ӑнлантарни. «Халап» тата «Юмах» терминсен уйрӑмлӑхӗсем.

	проза жанрĕсем.	2. «Халап» термин содержанийĕ. 3. Халап ушкăнĕсем. 4. Халап сюжечĕн кăтартмăшĕсем. 5. «Юмах» термин содержанийĕ. 6. Юмах ушкăнĕсем. 7. Юмах сюжечĕсен кăтартмăшĕсем.
4.2	Миф.	1. «Миф», «Мифологи» терминсем, вĕсен пулăвĕпе пĕлтерĕшĕсем. 2. Мифла шухăшлав аталанăвĕ, унăн паллисем. Мифсен нумай вариантлăхĕ. 3. Мифсен ушкăнĕсем. Тĕп мифсем. Космогони халапĕсемпе космологи ăнлавĕсем. Этиологи халапĕсем. Çĕр-шыв (географи объекчĕсемпе ландшафт) пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Астрологи халапĕсем. Ӳсен-тăран тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Чĕр чун тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Этем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Культура объекчĕсем пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Эсхатологи халапĕсем. Теологи халапĕсем. Турă, турă умĕнче тăракансем, ыр-хаярсем, усал-тĕселсем ёинчен калакан халапсем. Авалхи чăваш пантеонĕпе пандемониумĕ. 4. Чăваш космологийĕ. «Тĕнче ĕлки» («модель мира») ăнлав. Тăралла (вертикаллĕ) тата урлăлла (горизонталлĕ) тĕнче ĕлки. Тĕнче тытăмĕ: çӳлти тĕнче, çут тĕнче, леш тĕнче, аялти тĕнче. «Тĕнче ĕлкин» тытăмне йĕркелесе тăракан тĕп объектсем. Тĕнче талккăшĕ (мировое пространство, космическая платформа). Тĕнче варри. Тĕнче хĕрри. «Тĕнче кăвапи». Ама ту. Ама йывăç. Çутă (сĕтлĕ) кӳлĕ. Демиургсем – тĕнчене кĕвĕлентерсе тăракан хăватсен сăнарĕсем. Элементалсем – тĕнчене пултарнă тĕп элементсен персоналлă сăнарĕсем (Çĕр йышĕ, Шыв йышĕ, Вут йышĕ, Çил йышĕ). 5. Тĕрлĕ калăпăшлă тĕнче ĕлкисем: аслă (мăн) тĕнче (макрокосм), вăта тĕнче (мезокосм) тата кĕçĕн тĕнче (микрокосм). Çут çанталăкпа (аслă тĕнче) хура халăх (социум – вăта тĕнче) тата хар кам çын (индивидуум – кĕçĕн тĕнче) пĕр-пĕринпе тачă çыхăнса тăни. 6. Чăваш мифологийĕ аталанни. Чăваш мифĕсене пухса тĕпчени, пичетлесе кăларни. Чăваш мифĕсен пуххисем. Чăваш мифĕсене тишкерсе çырнă ĕçсем. 7. Мифологи – халăх ӳнерĕсен вăрттăнлăхне тĕпчесе пĕлмелли никĕс. Мифологи ăнлавĕсем тĕрлĕ йышши текстсене йĕркелесе тăни. Пуплев (вербальный) тексчĕ тата мифологи. Сăнарлă (изобразительный, иконографический) текст тата мифологи. Япала (объектный) тексчĕ тата мифологи. Ĕç-хĕл (акциональный) тексчĕ тата мифологи. Этем пур япалана та тĕнче ĕлкипе çураçтарса пыма тăрăшнин сăлтавĕ.
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	1. Эпикăлла шухăшлав уйрăмлăхĕсем. Улăп халапĕсен жанр уйрăмлăхĕсемпе поэтики. 2. Улăп халапĕсем – чăвашăн авалхи паттăрлăх эпос

		тĕсĕсем, вĕсем йĕркеленнĕ тапхăрсем, вырăнсем. 3. Улăп халапĕсене пухса пичетлекен этнографсемпе фольклористсем. Чи малтан пичетленнĕ халап тĕслĕхĕсем. 4. Улăп халапĕсенче чăваш халăхĕ авал куçса çӳрекен халăх пулни палăрни. «Улăп» тата «улпут» сăмахсен этимологи çыхăнăвĕсем. Авалхи пурнăçри «улăпсен» вырăнĕ. 5. Улăп халапĕсем тата уйрăм (ятлă) паттăрсем çинчен калакан халапсем. 6. Улăп сăнарĕ: сăн-пичĕ, пӳ-сийĕ, тумĕ, вăй-халĕ, кил-çурчĕ, хуçалăхĕ. Улăп ĕçĕ-хĕлĕ: сунарçă, выльăх кĕтĕвĕ пăхни, ака-суха туни. Улăп кĕрешĕвĕ. Улăп тулашри тăшмансемпе е халăхсемпе кĕрешни çинчен калакан сюжетсем. 7. «Эпос» термин. Унăн пĕлтерĕшĕ. Мифла эпос тата паттăрлăх (героический) эпосĕ, вĕсен тĕсĕсем. 8. Фольклористсемпе этнографсем чăваш эпосĕ çинчен каланă шухăшсем. Чăваш эпосĕ пĕтнин, çухалнин салтавĕсем. Улăп халапесем тата чăваш эпосĕн паллисем. Мăн кĕрӳ такмакĕсенче, паттăр юмахĕсенче тата ытти жанрсенче палăрса юлни. 9. Аваллăх халапĕсен жанр паллисем. Логика шухăшлавĕн палăрăмĕсем. Аваллăх халапĕсем аталанса кайни. Халапсен пурнăçри вырăнĕ. Халапсене пухса тĕпчекенсем. 10. Аваллăх халапĕсен ушкăнĕсем. Аваллăхри паллă пулăмсем (событисем) çинчен калакан халапсем. Авалхи паллă çынсем çинчен калакан халапсем. Аваллăх халапĕсенче халăх кун-çулĕн тапхăрĕсем палăрни. Авалхи пăлхарсемпе çыхăннă халапсем, вĕсен уйрăмлăхĕсемпе поэтики. 11. Атăлçи пăлхарсем монгол-тутарсене хирĕç кĕрешни. Чăвашсем вырăс çарĕсене Хусан ханлăхне çĕнсе илме пулăшни çинчен калакан халапсем. 12. Чăваш халăхĕн вырăс патшалăхĕнчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан халапсем, вĕсен социалла политикăлла пĕлтерĕшĕ. 13. С. Разинпа унăн çыннисем çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, чăнлăхĕ, сăнарĕсем, шухăшĕ. 14. Чăваш халăхĕ Е. И. Пугачев ертсе пыракан хресчен вăрçине хутшăнни çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, шухăшĕ. 15. Чăваш халăхĕн XIV–XV ĕмĕрĕсенчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. 16. Чăваш халăхĕн XVI-XX ĕмĕрсенчи пурнăçĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. 17. Тавралăх халапĕсен жанр паллисем. Тавралăх халапĕсенчи чăнлăхпа фантази. Тавралăх халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. 18. Тавралăх халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен тĕсĕсем. Ял-хуласем пуĕланса кайни çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсем пулса кайни çинчен калакан халапсем. 19. Топоними халапĕсен ушкăнĕсем. Ял-хула ячĕсем çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Урам халапĕсем. Шыв-шур халапĕсем. Улăх-

		çаран халапĕсем. Ĕшне халапĕсем. Вăрман халапĕсем. Сăрт-ту ячĕсем çинчен калакан халапсем. Çул, кĕпер, арман халапĕсем. Масар ячĕсем çинчен калакан халапсем. Ытти микротопонимсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Тавралăх халапĕсен поэтикипе стилĕ. Тавралăх халапĕсен хăйне евĕрлĕхĕ.
4.4	Тĕшмĕш халапĕсем	1. Тĕшмĕш халапĕсен жанр паллисем, вĕсем халăх ĕненĕвĕпе çыхăнни. 2. Тĕшмĕш халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. 3. Тĕшмĕш халапĕсен ушкăнĕсем. Çӳлти тĕнче çинчен калакан халапсем. Çут тĕнче çинчен калакан халапсем. Аялти тĕнче çинчен калакан халапсем. Этем кун-çулепе шăпи çинчен калакан халапсем. 4. Тĕшмĕш халапĕсен хăйевĕрлĕхĕ, вĕсен поэтики.
4.5	Чăваш халăх юмахĕсем. Янавар юмахĕ.	1. Юмах жанрĕн паллисем. Юмах-сăмах вĕççĕн çӳрекен калуллă-пӳплевлĕ жанр. Юмахри чăнлăхпа фантази хушшинчи шайлашу. Юмахсенче тĕрлĕ сюжет çаврăмĕсем умлă-хыçлă сыпăнса пыни. Юмахсен калăпăшĕ. Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сюжет ярăмĕсем. Юмахсенчи типлă сăнарсем. Юмахра пулса иртекен ĕç-хĕлсен вăхăчĕпе вырăнĕ. Юмахсенче авалхи кил-йыш шайĕнчи ĕç-пуçсем тĕп вырăнта тăни. Юмахсене сынсем ĕненмесĕр тăнин сăлтавĕсем. 2. Юмахсене ытти калуллă-пӳплевлĕ жанрсенчен уйăрса илме май паракан паллăсем. Юмах тата тĕнче курăм халапĕ. Юмах тата халап. Юмах тата легенда. Юмах тата месек (анекдот). Юмах тата ăсмах (меморат). 3. Чăваш халăх юмахĕсене пухни, пичетлени тата тĕпчени. 4. Юмахсене ушкăнламалли принципсем. Юмахсене тематика тăрăх ушкăнлани. Юмахсене персонажсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсене тĕп сюжет çаврăмĕ тăрăх ушкăнлани. Ку мелсен çитменлĕхĕсем. Юмахсене тĕп геройсем тăрăх ушкăнлани 5. Юмахсен композицийĕпе поэтики. Юмах пуçламăшĕпе юмах тĕплемĕшĕ. Юмахсем тĕрĕлĕ сюжет ярăмĕсенчен тăни. Сюжет ярăмĕсене сыпăнтарса (шараçлантарса) пымалли йĕрке (кумуляци принципĕ). Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сăмах çаврăнăшĕсен вырăнĕ. Чăваш юмахĕсенчи “тет” сăмахăн вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ. Юмахсенче кашни ĕç-пуça виçĕ хут каласа пынин сăлтавĕсем 6. Чăваш халăх юмахĕсен ушкăнĕсемпе тĕсĕсем. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Паттăр юмахĕ. Нараста юмахĕ. Шаймăк (йăла) юмахĕ. 7. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Янавар юмахĕсен темисемпе шухăшĕсем. 8. Янавар юмахĕсен ушкăнĕсем. 9. Янавар юмахĕсенче чĕр чунсене этем евĕрлĕ туса сăнарлани. Янавар юмахĕсем тотемизм халапĕсенчен аталанса кайни. 10. Янавар юмахĕсенче ĕçсем этемпе чĕр чун хушшинче пулса иртни, вĕсенче этем çиеле тухни, чĕр чунсене ăсĕ-тăнĕпе

		çĕнтерни. 11. Январ юмахĕсен сюжечĕсемпе сăнарсен пуянлăхĕ. Вĕсенче тĕрлĕ тискер кайăксем, выльăх-чĕрлĕх, вĕçен-кайăк, пулăсем, хурт-кăпшанкă тĕп вырнта тăни. 12. Январ юмахĕсен композицийĕ. 13. Январ юмахĕсенче халăхăн тĕнче курăмĕ, шухăшлав пуянлăхĕ, ăс-тăн пултарулăхĕ, чĕлхе-çăвар ÿнерĕ, сăмах-юмах ăсталăхĕпе илемлĕхĕ палăрни. Юмахсем ĕмĕрсем хушши якалса, илемленсе, системăланса пыни.
4.6	Паттăр юмахĕ.	1. Паттăр юмахĕсем. Паттăр юмахĕсене ушкăнлас принципсем. 2. Паттăр юмахĕсен сюжет ушкăнĕсем. 3. Паттăр юмахĕсенчи сăнарсем, вĕсен ушкăнĕсем. 4. Паттăр юмахĕсенчи миф тата пурнăçри чăнлăх (авалхи, каярахри) паллисем. 5. Чăн паттăр тĕлĕнмелле çурални, ÿсни, паттăр ĕçе хатĕрленни; паттăрăн ĕçĕсем. 6. Паттăра пулăшакан ăынсем (ватă арçынсемпе хĕрарăмсем). Паттăра пулăшакан чĕр чунсем, япаласем. 7. Паттăра хирĕçле вăйсем: усалсем, чике старик, хур сухалсем, çĕленсем, хурчăка паттăрсем, суя паттăрсем, арăмĕсем, ют çĕр-шыв патшисем. 8. Паттăр юмахĕн тытăмĕ: экспозици, зачин, ĕç аталанăвĕ, ĕç вĕçленĕвĕ. Юмахсен тытăмĕнчи, аталанăвĕнчи (сюжетри), сăнарсене сăнланинчи, санарсен калаçăвĕнчи, юмах чĕлхинчи çирĕпленнĕ (традицие кĕнĕ) сăнарлăх формулисем. 9. Паттăр юмахĕсен поэтики. 10. Чăваш халăхĕн паттăр юмахĕсемпе ытти халахсен юмахĕсен пĕрпеклĕхĕсем (типологи).
4.7	Нараста юмахĕ.	1. «Нараста юмахĕ» термин. 2. Нараста юмахĕсем пулса кайни. Нараста юмахĕсече ăру тапхăрĕнчи хĕр-упраçсен инициации ĕрки палăрса юлни. 3. Нараста юмахĕн жанр паллийĕсем. Нараста юмахĕемпе ытти юмахсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. 4. Нараста юмахĕсене пухни, тĕпчени. Вĕсем тĕрлĕ юмах пуххийĕсенче пичетленни. 5. Нараста юмахĕсене ушкăнлани. 6. Нараста юмахĕсен сюжечĕсемпе темисем. 7. Нараста юмахĕсенчи сăнарсем. Сăнарсене тăвас ăсталăх. 8. Нараста юмахĕсен композицийĕпе илемлĕх мелĕсем.
4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	1. «Шаймăк юмахĕ» термин. 2. Шаймăк юмахĕ аталанса кайни. Паттар юмахĕпе шаймак юмахĕ хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлахсем 3. Шаймăк юмахĕсен жанр паллисем. Шаймăк юмахĕсем январ, паттăр, нараста юмахĕсенчен уйрăлса тăни. Юмахсенчи чăнлăхпа фантази. 4. Шаймăк юмахĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. 5. Шаймăк юмахĕсен тĕсĕсемпе уйрăмлăхĕсем. Юмахсенчи паллăрах сюжетсемпе темăсем.

		6. Шаймăк юмахĕсенчи сăнарсен пуянлăхĕ. Сăнарсен характеристики. 7. Шаймăк юмахĕсен поэтикипе стилĕ. 8. Шаймăк юмахĕсенчи кулăшпа сатира. 9. «Месек» термин. 10. Чăваш фольклорĕнчи месек жанрĕн паллисем. 11. Месексене пухни, тĕпчени, пичетлени. 12. Месексен ушкăнĕсем. 13. Чăваш месекĕсен поэтики, вĕсенче калаканăн чĕлхе пуянлăхĕ палăрни.
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	
5.1	Ача-пăча сăмахлăхĕ	1. Пепкелĕх. 2. Ăслисем ачасем валли хайланă сăмахлăх жанрĕсем. 3. Аслисен фольклорĕнчен шалти семантикине çухатса куçнă сăмахлах. 4. Ача-пăча сăмахлăхĕ. 5. Ачасем хăйсем хывнă сăмахлăх тĕслĕхĕсем.
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	1. Хĕллехи уявсем. 2. Çурхи уявсем. 3. Çуллахи уявсем. 4. Кĕрхи уявсем.
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	1. Пепкелĕх. 2. Ачалăх. 3. Яш-кĕрĕм. 4. Куçăм. 5. Ватлăх. 6. Виле. Пытару. Асăну йăли-йĕркипе сăмахлăхĕсем.
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ ЛИРИКИ**	
7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çărăм поэзийĕ	1. Чăваш халăх лирики. Сăвă-юрă сăнарлăхĕ. 2. Юрра пухни, тĕпчени, пичетлени. 3. Халăх юррисен ушкăнĕсем. 4. Такмак жанрĕн аталанăвĕ. 5. Пейĕтсем. 6. Ĕç юррисем. 7. Хăна-вĕрлĕ юррисем. 8. Чĕлхесем. Вĕрӳ-суру чĕлхисен тытăмĕ. Чĕлхесен этем пурнăçĕнчи вырăнĕ. 9. Юмăç чĕлхисем. Тухатмăш чĕлхисем. 10. Кĕлĕсем. Харкам кĕллисем. 11. Çемье кĕллисем. 12. Ял-йыш кĕллисем. 13. Пехил. Пил.Халал. 14. Ылхан сăмахĕсем.
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
4.9	Пареми.	. Вак жанрсен ушкăнĕсем.Ăса вĕрентсе каланисем.Тĕшмĕш.Нисеп. Сăмах вăййисем.Тупмалли юмахсем.Ăс-хакăл паремисем. Ваттисен сăмахĕсемпе каларăшсем.Ваттисен сăмахĕсен тĕсĕсем. Афоризмсем.Канашсем.Пелеризмсем.Пушмăлча (Присловье). Сăнавсем. Реаллă сăнавсем. Тĕшмĕшле сăнавсем. Ăрăмлă санавсем.Ĕненӳ.
1.1	Мĕн вăл фольклор?	«Фольклор» термин дефиницийĕсем. Фольклор - халăх ӳнерĕ. Вăл ытти ӳнерсемпе çыхăнуллă пулни, унăн уйрăмлах паллисем. Сăмахлăхпа истори, халăх философийĕ, мораль, этика, педагогика тата гуманитари ăслăхĕсем çыхăнса тăни.Фольклор тата литература. Фольклористика тата литература пĕлĕвĕ. Вĕсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем.Фольклор хайлавĕсен вариантлăхĕ (вариантность).Фольклор аталанăвĕнчи уйрăм çынпа халăх. Фольклор произведенийĕсем улшăнса пыни.Фольклорăн халăх пурнăçĕнчи вырăнĕ. Фольклористика - фольклора тĕпчекен наука. Халăх сăмахлах пуянлахне тĕпчекен ăслайăн мелĕсемпе меслечĕсем: генетика мелĕ; историлле типологи мелĕ; танлаштару мелĕ; танлаштаруллă историллĕ структура мелĕ; структурăлла типологи мелĕ; функцилле социологи мелĕ; контакт мелĕ; комплекслă мел.Фольклор инфраструктури. Фольклора пухса тĕпчекен учрежденисем. Фольклора аталантаракан учрежденисем. Фольклора пропагандăлакан учрежденисем.
3	**Раздел 3.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ЖАНРĔСЕМ**	
3.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн жанрĕсем.	Сăмах хайлавĕсен тĕсĕсем, жанрĕсем, жанр пайăрăмĕсем. Жанр паллисем. Текстра палăрса юлнă пурнăç ӳкерчĕкĕ. Пурнăçри ӳкерчĕке сăнарланин уйрăмлăхĕсем. Текстри пӳплев тытăмĕ. Текстăн фонетика, лексика тата синтаксис хăйне евĕрлĕхĕ. Сасă эрешлĕхĕ, кĕвĕлĕхĕ. Састашлăх (рифма).Чăваш фольклорĕн жанрĕсем, вĕсене ушкăнлас ыйту.Идейăпа илемлĕх принципĕсен пĕрлĕхĕ. Жанрсен хушшинчи çыхăнусем: жанрсен хурăнташлăхĕ, иерархийĕ.Пĕр жанр тепĕр жанра кĕни. Пĕр жанр тепĕр жанра куçни. Жанрсем аталанса пыни, улшăнни. Тĕрлĕ жанрсенче пĕрешкел пулăмсем аталанни.
4	**Раздел 4.ЧĂВАШ ХАЛĂХ СĂМАХ ӲНЕРĔН ПРОЗА ЖАНРĔСЕМ**	
4.1	Чăваш халăх сăмах унерĕн проза жанрĕсем.	Проза жанрĕсем çинчен пĕтĕмĕшле ăнлантарни. «Халап» тата «Юмах» терминсен уйрăмлăхĕсем. «Халап» термин содержанийĕ. Халап ушкăнĕсем. Халап сюжечĕн кăтартмăшĕсем. «Юмах» термин содержанийĕ.Юмах ушкăнĕсем. Юмах сюжечĕсен кăтартмăшĕсем.

4.2	Миф.	«Миф», «Мифологи» терминсем, вĕсен пулăвĕпе пĕлтерĕшĕсем. Мифла шухăшлав аталанăвĕ, унăн паллисем. Мифсен нумай вариантлăхĕ. Мифсен ушкăнĕсем. Тĕп мифсем. Космогони халапĕсемпе космологи ăнлавĕсем. Этиологи халапĕсем. Çĕр-шыв (географи объекчĕсемпе ландшафт) пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Астрологи халапĕсем. Ӳсен-тăран тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Чĕр чун тĕнчи пулса кайни çинчен калакан халапсем. Этем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Культура объекчĕсем пулса кайни ёинчен калакан халапсем. Эсхатологи халапĕсем. Теологи халапĕсем. Турă, турă умĕнче тăракансем, ыр-хаярсем, усал-тĕселсем ёинчен калакан халапсем. Авалхи чăваш пантеонĕпе пандемониумĕ. Чăваш космологийĕ. «Тĕнче ĕлки» («модель мира») ăнлав. Тăралла (вертикаллĕ) тата урлăлла (горизонталлĕ) тĕнче ĕлки. Тĕнче тытăмĕ: çӳлти тĕнче, çут тĕнче, леш тĕнче, аялти тĕнче. «Тĕнче ĕлкин» тытăмне йĕркелесе тăракан тĕп объектсем. Тĕнче талккăшĕ (мировое пространство, космическая платформа). Тĕнче варри. Тĕнче хĕрри. «Тĕнче кăвапи». Ама ту. Ама йывăç. Çутă (сĕтлĕ) кӳлĕ. Демиургсем – тĕнчене кĕвĕлентерсе тăракан хăватсен сăнарĕсем. Элементалсем – тĕнчене пултарнă тĕп элементсен персоналлă сăнарĕсем (Çĕр йышĕ, Шыв йышĕ, Вут йышĕ, Çил йышĕ).Тĕрлĕ калăпăшлă тĕнче ĕлкисем: аслă (măн) тĕнче (макрокосм), вăта тĕнче (мезокосм) тата кĕçĕн тĕнче (микрокосм). Çут çанталăкпа (аслă тĕнче) хура халăх (социум – вăта тĕнче) тата хар кам çын (индивидуум – кĕçĕн тĕнче) пĕр-пĕринпе тачă çыхăнса тăни.Чăваш мифологийĕ аталанни. Чăваш мифĕсене пухса тĕпчени, пичетлесе кăларни. Чăваш мифĕсен пуххисем. Чăваш мифĕсене тишкерсе çырнă ĕçсем. Мифологи – халăх ӳнерĕсен вăрттăнлăхне тĕпчесе пĕлмелли никĕс. Мифологи ăнлавĕсем тĕрлĕ йышши текстсене йĕркелесе тăни. Пуплев (вербальный) тексчĕ тата мифологи. Сăнарлă (изобразительный, иконографический) текст тата мифологи. Япала (объектный) тексчĕ тата мифологи. Ĕç-хĕл (акциональный) тексчĕ тата мифологи. Этем пур япалана та тĕнче ĕлкипе çураçтарса пыма тăрăшнин сăлтавĕ.
4.3	Улăп тата аваллăх халапĕсем.	Эпикăлла шухăшлав уйрăмлăхĕсем. Улăп халапĕсен жанр уйрăмлăхĕсемпе поэтики.Улăп халапĕсем – чăвашăн авалхи паттăрлăх эпос тĕсĕсем, вĕсем йĕркеленнĕ тапхăрсем, вырăнсем. Улăп халапĕсене пухса пичетлекен этнографсемпе фольклористсем. Чи малтан пичетленнĕ халап тĕслĕхĕсем. Улăп халапĕсенче чăваш халăхĕ авал куçса çӳрекен халăх пулни палăрни. «Улăп» тата «улпут» сăмахсен этимологи çыхăнăвĕсем. Авалхи пурнăçри «улăпсен» вырăнĕ. Улăп халапĕсем тата уйрăм (ятлă) паттăрсем çинчен калакан халапсем. Улăп сăнарĕ: сăн-пичĕ, пӳ-сийĕ, тумĕ, вăй-халĕ, кил-çурчĕ, хуçалăхĕ. Улăп ĕçĕ-хĕлĕ: сунарçă, выльăх кĕтĕвĕ пăхни, ака-суха туни. Улăп кĕрешĕвĕ. Улăп тулашри тăшмансемпе е халăхсемпе кĕрешни çинчен калакан сюжетсем. «Эпос» термин. Унăн пĕлтерĕшĕ. Мифла эпос тата паттăрлăх (героический) эпосĕ, вĕсен тĕсĕсем. Фольклористсемпе этнографсем чăваш эпосĕ çинчен каланă шухăшсем. Чăваш эпосĕ пĕтнин, çухалнин салтавĕсем. Улăп

		халапесем тата чăваш эпосĕн паллисем. Мăн кĕрӳ такмакĕсенче, паттăр юмахĕсенче тата ытти жанрсенче палăрса юлни. Аваллăх халапĕсен жанр паллисем. Логика шухăшлавĕн палăрăмĕсем. Аваллăх халапĕсем аталанса кайни. Халапсен пурнăçри вырăнĕ. Халапсене пухса тĕпчекенсем. Аваллăх халапĕсен ушкăнĕсем. Аваллăхри паллă пулăмсем (событисем) çинчен калакан халапсем. Авалхи паллă çынсем çинчен калакан халапсем. Аваллăх халапĕсенче халăх кун-çулĕн тапхăрĕсем палăрни. Авалхи пăлхарсемпе çыхăннă халапсем, вĕсен уйрăмлăхĕсемпе поэтики.Атăлçи пăлхарсем монгол-тутарсене хирĕç кĕрешни. Чăвашсем вырăс çарĕсене Хусан ханлăхне çĕнсе илме пулăшни çинчен калакан халапсем. Чăваш халăхĕн вырăс патшалăхĕнчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан халапсем, вĕсен социалла политикăлла пĕлтерĕшĕ. С. Разинпа унăн çыннисем çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, чăнлăхĕ, сăнарĕсем, шухăшĕ. Чăваш халăхĕ Е. И. Пугачев ертсе пыракан хресчен вăрçине хутшăнни çинчен калакан халапсем, вĕсен тематики, шухăшĕ. Чăваш халăхĕн XIV–XV ĕмĕрĕсенчи пурнăçĕпе кĕрешĕвĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. Чăваш халăхĕн XVI-XX ĕмĕрсенчи пурнăçĕ çинчен калакан аваллăх халапĕсем. Тавралăх халапĕсен жанр паллисем. Тавралăх халапĕсенчи чăнлăхпа фантази. Тавралăх халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. Тавралăх халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен ушкăнĕсем. Топологи халапĕсен тĕсĕсем. Ял-хуласем пуĕланса кайни çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсем пулса кайни çинчен калакан халапсем. Топоними халапĕсен ушкăнĕсем. Ял-хула ячĕсем çинчен калакан халапсем. Вырăнти географи объекчĕсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Урам халапĕсем. Шыв-шур халапĕсем. Улăх-çаран халапĕсем. Ĕшне халапĕсем. Вăрман халапĕсем. Сăрт-ту ячĕсем çинчен калакан халапсем. Çул, кĕпер, арман халапĕсем. Масар ячĕсем çинчен калакан халапсем. Ытти микротопонимсен ячĕсем çинчен калакан халапсем. Тавралăх халапĕсен поэтикипе стилĕ. Тавралăх халапĕсен хăйне евĕрлĕхĕ.
4.4	Тĕшмĕш халапĕсем	Тĕшмĕш халапĕсен жанр паллисем, вĕсем халăх ĕненĕвĕпе çыхăнни.Тĕшмĕш халапĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени. Тĕшмĕш халапĕсен ушкăнĕсем. Çӳлти тĕнче çинчен калакан халапсем. Çут тĕнче çинчен калакан халапсем. Аялти тĕнче çинчен калакан халапсем. Этем кун-çулепе шăпи çинчен калакан халапсем. Тĕшмĕш халапĕсен хăйевĕрлĕхĕ, вĕсен поэтики.
4.5	Чăваш халăх юмахĕсем. Янавар юмахĕ.	Юмах жанрĕн паллисем. Юмах-сăмах вĕççĕн çӳрекен калуллă-пӳплевлĕ жанр. Юмахри чăнлăхпа фантази хушшинчи шайлашу. Юмахсенче тĕрлĕ сюжет çаврăмĕсем умлă-хыçлă сыпăнса пыни. Юмахсен калăпăшĕ. Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сюжет ярăмĕсем. Юмахсенчи типлă сăнарсем. Юмахра пулса иртекен ĕç-хĕлсен вăхăчĕпе вырăнĕ. Юмахсенче авалхи кил-йыш шайĕнчи ĕç-пуçсем тĕп вырăнта тăни. Юмахсене çынсем ĕненмесĕр тăнин сăлтавĕсем.Юмахсене ытти калуллă-пӳплевлĕ жанрсенчен уйăрса илме май паракан паллăсем. Юмах тата тĕнче курăм халапĕ. Юмах тата халап. Юмах тата легенда. Юмах тата месек (анекдот).

		Юмах тата ăсмах (меморат).Чăваш халăх юмахĕсене пухни, пичетлени тата тĕпчени.Юмахсене ушкăнламалли принципсем. Юмахсене тематика тăрăх ушкăнлани. Юмахсене персонажсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсене тĕп сюжет çаврăмĕ тăрăх ушкăнлани. Ку мелсен çитменлĕхĕсем. Юмахсене тĕп геройсем тăрăх ушкăнлани. Юмахсен композицийĕпе поэтики. Юмах пуçламăшĕпе юмах тĕплемĕшĕ. Юмахсем тĕрлĕ сюжет ярăмĕсенчен тăни. Сюжет ярăмĕсене сыпăнтарса (шараçлантарса) пымалли йĕрке (кумуляци принципĕ). Юмахсенчи çирĕпленсе ларнă сăмах çаврăнăшĕсен вырăнĕ. Чăваш юмахĕсенчи “тет” сăмахăн вырăнĕпе пĕлтерĕшĕ. Юмахсенче кашни ĕç-пуçа виçĕ хут каласа пынин сăлтавĕсем. Чăваш халăх юмахĕсен ушкăнĕсемпе тĕсĕсем. Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Паттăр юмахĕ. Нараста юмахĕ. Шаймăк (йăла) юмахĕ.Янавар (чĕр чун) юмахĕ. Янавар юмахĕсен темисемпе шухăшĕсем. Янавар юмахĕсен ушкăнĕсем. Янавар юмахĕсенче чĕр чунсене этем евĕрлĕ туса сăнарлани. Янавар юмахĕсем тотемизм халапĕсенчен аталанса кайни. Янавар юмахĕсенче ĕçсем этемпе чĕр чун хушшинче пулса иртни, вĕсенче этем çиеле тухни, чĕр чунсене ăсĕ-тăнĕпе çĕнтерни.Янавар юмахĕсен сюжечĕсемпе сăнарсен пуянлăхĕ. Вĕсенче тĕрлĕ тискер кайăксем, выльăх-чĕрлĕх, вĕçен-кайăк, пулăсем, хурт-кăпшанкă тĕп вырнта тăни. Янавар юмахĕсен композицийĕ.Янавар юмахĕсенче халăхăн тĕнче курăмĕ, шухăшлав пуянлăхĕ, ăс-тăн пултарулăхĕ, чĕлхе-çăвар ӳнерĕ, сăмах-юмах ăсталăхĕпе илемлĕхĕ палăрни. Юмахсем ĕмĕрсем хушши якалса, илемленсе, системăланса пыни.
4.6	Паттăр юмахĕ.	Паттăр юмахĕсем. Паттăр юмахĕсене ушкăнлас принципсем. Паттăр юмахĕсен сюжет ушкăнĕсем.Паттăр юмахĕсенчи сăнарсем, вĕсен ушкăнĕсем. Паттăр юмахĕсенчи миф тата пурнăçри чăнлăх (авалхи, каярахри) паллисем. Чăн паттăр тĕлĕнмелле çурални, ӳсни, паттăр ĕçе хатĕрленни; паттăрăн ĕçĕсем. Паттăра пулăшакан ăынсем (ватă арçынсемпе хĕрарăмсем). Паттăра пулăшакан чĕр чунсем, япаласем. Паттăра хирĕçле вăйсем: усалсем, чике старик, хур сухалсем, çĕленсем, хурчăка паттăрсем, суя паттăрсем, арăмĕсем, ют çĕр-шыв патшисем. Паттăр юмахĕн тытăмĕ: экспозици, зачин, ĕç аталанăвĕ, ĕç вĕçленĕвĕ. Юмахсен тытăмĕнчи, аталанăвĕнчи (сюжетри), сăнарсене сăнланинчи, санарсен калаçăвĕнчи, юмах чĕлхинчи çирĕпленнĕ (традицие кĕнĕ) сăнарлăх формулисем. Паттăр юмахĕсен поэтики.Чăваш халăхĕн паттăр юмахĕсемпе ытти халахсен юмахĕсен пĕрпеклĕхĕсем (типологи).
4.7	Нараста юмахĕ.	«Нараста юмахĕ» термин.Нараста юмахĕсем пулса кайни. Нараста юмахĕсече ăру тапхăрĕнчи хĕр-упраçсен инициации ĕрки палăрса юлни. Нараста юмахĕн жанр паллийĕсем. Нараста юмахĕемпе ытти юмахсен хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлăхсем. Нараста юмахĕсене пухни, тĕпчени. Вĕсем тĕрлĕ юмах пуххийĕсенче пичетленни. Нараста юмахĕсене ушкăнлани.Нараста юмахĕсен сюжечĕсемпе темисем. Нараста юмахĕсенчи сăнарсем. Сăнарсене тăвас ăсталăх.

		Нараста юмахĕсен композицийĕпе илемлĕх мелĕсем.
4.8	Шаймăк юмахĕ. Месек.	«Шаймăк юмахĕ» термин.Шаймăк юмахĕ аталанса кайни. Паттар юмахĕпе шаймак юмахĕ хушшинчи пĕрпеклĕхсемпе уйрăмлахсемШаймăк юмахĕсен жанр паллисем. Шаймăк юмахĕсем янавар, паттăр, нараста юмахĕсенчен уйрăлса тăни. Юмахсенчи чăнлăхпа фантази.Шаймăк юмахĕсене пухни, тĕпчени, пичетлени.Шаймăк юмахĕсен тĕсĕсемпе уйрăмлăхĕсем. Юмахсенчи паллăрах сюжетсемпе темăсем. Шаймăк юмахĕсенчи сăнарсен пуянлăхĕ. Сăнарсен характеристики.Шаймăк юмахĕсен поэтикипе стилĕ.Шаймăк юмахĕсенчи кулăшпа сатира.«Месек» термин.Чăваш фольклорĕнчи месек жанрĕн паллисем.Месексене пухни, тĕпчени, пичетлени.Месексен ушкăнĕсем.Чăваш месекĕсен поэтики, вĕсенче калаканăн чĕлхе пуянлăхĕ палăрни.
5	**Раздел 5. АЧА-ПĂЧА СĂМАХЛĂХĔ**	
5.1	Ача-пăча сăмахлăхĕ	Пепкелĕх. Ăслисем ачасем валли хайланă сăмахлăх жанрĕсем.Аслисен фольклорĕнчен шалти семантикине çухатса куçнă сăмахлах.Ача-пăча сăмахлăхĕ.Ачасем хăйсем хывнă сăмахлăх тĕслĕхĕсем.
6	**Раздел 6 . МЕШЕХЕТ ПОЭЗИЙĔ**	
6.1	Çулталăк çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ.	Хĕллехи уявсем.Çурхи уявсем.Çуллахи уявсем.Кĕрхи уявсем.
6.2	Ĕмĕр çаврăнăш йăли-йĕркипе сăмахлăхĕ	Пепкелĕх.Ачалăх.Яш-кĕрĕм. Куçăм.Ватлăх.Виле. Пытару. Асăну йăли-йĕркипе сăмахлăхĕсем.
7	**Раздел 7.ЧĂВАШ ХАЛĂХ ЛИРИКИ**	
7.1	Чăваш халăх лирики тата ăрăм-çăрăм поэзийĕ	Чăваш халăх лирики. Сăвă-юрă сăнарлăхĕ.Юрра пухни, тĕпчени, пичетлени.Халăх юррисен ушкăнĕсем. Такмак жанрĕн аталанăвĕ.Пейĕтсем.Ĕç юррисем.Хăна-вĕрлĕ юррисем.Чĕлхесем. Вĕрӳ-суру чĕлхисен тытăмĕ. Чĕлхесен этем пурнăçĕнчи вырăнĕ.Юмăç чĕлхисем. Тухатмăш чĕлхисем.Кĕлĕсем. Харкам кĕллисем.Çемье кĕллисем. Ял-йыш кĕллисем.Пехил. Пил.Халал. Ылхан сăмахĕсем.
1	**Раздел 1. Мĕн вăл фольклор?**	

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Задания для конспектирования рекомендуемой литературы (4 темы по выбору):
Тема 1.История собирания родного фольклора.
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии: Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С. 17-58.
Тема 2.С.М. Михайлов – чувашский писатель, фольклорист, историк, этнограф.
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии: Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С. 38-41; Юмарт Г. История собирания и изучения чувашского фольклора // Слово: 1993?. – Чебоксары, 1994; Чувашская литература XVIII-XIX века: Учеб. пособ. – Чебоксары: Чув. кн. Изд-во, 2006. – С.200-219

Тема 3.Фольклор в этнографическом очерке Г.Т. Тимофеева «Девятиселье».
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – 229 с.;Юмарт Г. История собирания и изучения чувашского фольклора // Слово: 1993. – Чебоксары, 1994; Родионов В.Г. Григорий Тимофеев // Тимофеев Г.Т. Тăхăрьял. Этнографи тĕрленчĕкĕсем. Халăх смахлăхĕ. çырса пынисем, çырусемпе аса илусем. - Шупашкар: 2002? _ 3-13 с. ; Чувашская литература XVIII-XIX века: Учеб. пособ. – Чебоксары: Чув. кн. изд-во, 2006. – С.401-416.
Тема 4. Предания об улыпах.
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С.91-99; Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.; Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Сделать запись преданий об Улыпах. Составить паспорт текста, который должен содержать следующие сведения об исполнителе: а) фамилия, имя, отчество; б) год рождения; в) место рождения; г) социальное положение; д) профессия; е) грамотность; ж) в каких местах и как долго проживал до приезда в село; з) с какого времени проживает в данном селе; и) место работы, если исполнитель – пенсионер, указать, с какого года на пенсии; к) от кого перенял произведение; л) охарактеризовать ситуацию исполнения; м) место, где произведена запись; н) фамилия, инициалы собирателя; о) дата записи.
Тема 5.Традиции фольклора в произведениях чувашских писателей.
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – 229 с.
Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.
Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Тема 6. Мифология смерти и структура похоронного обряда
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С.165-169;Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.; Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Сделать запись похоронно-поминального обряда и песен, благословений, причитаний, пожеланий. Составить паспорт текста, который должен содержать следующие сведения об исполнителе: а) фамилия, имя, отчество; б) год рождения; в) место рождения; г) социальное положение; д) профессия; е) грамотность; ж) в каких местах и как долго проживал до приезда в данное село; з) с какого времени проживает в данном селе; и) место работы, если исполнитель – пенсионер, указать, с какого года на пенсии; к) от кого перенял произведение; л) охарактеризовать ситуацию исполнения; м) место, где произведена запись; н) фамилия, инициалы собирателя; о) дата записи.
Тема 7. Быличкии
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С. 91-99; Ендеров В.А. Проблемы классификации демонологических персонажей: Учеб.пособие. – Чебоксары: Изд-во Чуваш. ун-та, 2002. - 96 с.; Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.
Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Сделать запись быличек. Составить паспорт текста, который должен содержать следующие сведения об исполнителе: а) фамилия, имя, отчество; б) год рождения; в) место рождения; г) социальное положение; д) профессия; е) грамотность; ж) в каких

местах и как долго проживал до приезда в данное село; з) с какого времени проживает в данном селе; и) место работы, если исполнитель – пенсионер, указать, с какого года на пенсии; к) от кого перенял произведение; л) охарактеризовать ситуацию исполнения; м) место, где произведена запись; н) фамилия, инициалы собирателя; о) дата записи.
Тема 8. Топонимические предания.
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – С.97-99.; Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.; Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Сделать запись топонимического предания. Составить паспорт текста, который должен содержать следующие сведения об исполнителе: а) фамилия, имя, отчество; б) год рождения; в) место рождения; г) социальное положение; д) профессия; е) грамотность; ж) в каких местах и как долго проживал до приезда в данное село; з) с какого времени проживает в данном селе; и) место работы, если исполнитель – пенсионер, указать, с какого года на пенсии; к) от кого перенял произведение; л) охарактеризовать ситуацию исполнения; м) место, где произведена запись; н) фамилия, инициалы собирателя; о) дата записи.
Тема 9. Паремии: приметы, сны, табу
Форма отчетности: конспект статей в хрестоматии:Родионов В.Г., Ендеров В.А. Чувашское устное народное творчество. Курс лекций. – Чебоксары: чуваш. кн. изд-во, 2004. – 229 с.
Сироткин М.Я. Чувашский фольклор: очерк устно-поэтического народного творчества. – Чебоксары, 1965. – 195 с.
Халăх сăмахлăхĕ. Хрестомати. – Шупашкар: Чăваш кĕн. изд-ви, 2003. – 415 с.
Сделать запись паремии. Составить паспорт текста, который должен содержать следующие сведения об исполнителе: а) фамилия, имя, отчество; б) год рождения; в) место рождения; г) социальное положение; д) профессия; е) грамотность; ж) в каких местах и как долго проживал до приезда в село; з) с какого времени проживает в данном селе; и) место работы, если исполнитель – пенсионер, указать, с какого года на пенсии; к) от кого перенял произведение; л) охарактеризовать ситуацию исполнения; м) место, где произведена запись; н) фамилия, инициалы собирателя; о) дата записи.
Тема 10. Сказки. Форма отчетности: конспектирование глав книги В.Я. Проппа «Исторические корни волшебной сказки», «Морфология сказки

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля)

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Основная учебная литература:

1. 1. Афанасьева Л.А. Чувашский фольклор Учебно-методическое пособие для студентов 1-го курса по специальности «050100.62 – Педагогическое образование. Родной (чувашский) язык и литература, Русский язык».– Стерлитамак: СФ БашГУ, 2014. – 86 с. – 62 экз.
   2. Чуваши Башкортостана: язык, фольклор, культура [Электронный ресурс] : сб. науч. тр. Вып. 2 / отв. ред. И. С. Мансуров ; СФ БашГУ .— Стерлитамак : Изд-во СФ БашГУ, 2017 .— 176 с. — Электрон. версия печ. публикации .— Доступ возможен через Электронную библиотеку БашГУ .— <URL:https://elib.bashedu.ru/dl/local/Mansurov_Chyuvachi_Bachkortostana_sbornik_2017.pdf>.
   3. Обрядовая культура чувашей Башкортостана (зимне-весенний цикл :

монография / сост. Н.Е. Кобцева .— Стерлитамак : Изд-во СГПА, 2011 .— 99с. – 5 экз.
4. Данилова, В.В. Календарно-обрядовая поэзия чувашей Аургазинского района Республики Башкортостан : учебно-методические материалы / ред. Л.В. Власова .— Стерлитамак : Изд-во СФ БашГУ, 2013 .— 173с. – 87 экз.

Дополнительная учебная литература:

1. 1. Садовская, И.Г. Мифология : учеб. пособие .— М.; Ростов н/Д : МарТ, 2006 .— 343с. (10 экз.)
2. Аникин, В.П. Русское народное поэтическое творчество : учеб.пособие для студ.пед.ин-тов / В.П.Аникин, Ю.Г.Круглов .— Л. : Просвещение, 1983 .— 416с. (14 экз.)
3. Кравцов, Н.И. Русское устное народное творчество : Учеб.для студ.филол.фак.ун-тов / Н.И.Кравцов,С.Г.Лазутин .— 2-е изд.,испр.и доп. — М. : Высш.шк., 1983 .— 448с. (28 экз.)
1. Чувашское народное творчество : Мифы. Легенды. Предания / [Под общ. ред. В.П.Станьяла] .— Чебоксары : Чуваш. кн. изд-во, 2004 .— 567с. — (На чув. яз.) – 4 6.Карпухин, И.Е. Устное народное поэтическое творчество : Учеб. пособие для студ. по спец. "021700-Филология" .— 3-е изд., перераб. и доп. — Стерлитамак : Изд-во СГПИ, 2001 .— 189с (131 экз.)
2. Садовская, И.Г. Мифология : учеб. пособие .— М.; Ростов н/Д : МарТ, 2006 .— 343с. (10 экз.)
3. Аникин, В.П. Русское народное поэтическое творчество : учеб.пособие для студ.пед.ин-тов / В.П.Аникин, Ю.Г.Круглов .— Л. : Просвещение, 1983 .— 416с. (14 экз.)
4. Кравцов, Н.И. Русское устное народное творчество : Учеб.для студ.филол.фак.ун-тов / Н.И.Кравцов,С.Г.Лазутин .— 2-е изд.,испр.и доп. — М. : Высш.шк., 1983 .— 448с. (28 экз..)

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем

№ п/п	Наименование документа с указанием реквизитов